

شاخص فوق احتمالاً مهم‌ترین شاخصی است که مشارکت زنان در اشتغال رسمی را به اختصار نشان می‌دهد. در سال ۱۹۹۰، ارقام ثبت شده مشارکت زنان کم‌تر از ده درصد کل نیروی کار در هفت کشور: الجزایر، عراق، امارات متحده عربی، عربستان سعودی، قطر، عمان و لیبی بود. لازم به یادآوری است که داده‌های به دست آمده از این کشورهای نفت خیز ثروتمند تنها نشانگر فعالیت اقتصادی اتباع زن همین کشورهای می‌باشد که فقط بخشی از جمعیت زنان فعال اقتصادی را تشکیل می‌دهد. بخش قابل توجه دیگری از زنان مهاجر و کارگران پیمانی

برآوردی برای درصد زنانی که در کل این منطقه از لحاظ اقتصادی فعال هستند، پیش بینی می‌کند. این شاخص بر مبنای تعداد جمعیت در سال ۱۹۹۱ و با این فرض محاسبه شده است که زنان تقریباً ۵۰ درصد جمعیت را تشکیل می‌دهند که این تعداد زنان ۱۵ ساله و بیش‌تر که حدوداً بالغ بر ۵۰ درصد می‌باشد و این میزان میانگین جوامعی است که از نظر زادآوری در سطوح بالایی قرار دارند.

● نتیجه:

از تعداد ۱۱۵/۵ میلیون زنی که در کشورهای عربی زندگی می‌کنند ۵۷/۶ میلیون بالای ۱۷

**آمارهای ملی در
مورد مشارکت
زنان در نیروی
کار و فعالیت
اقتصادی زنان در
کشورهای عربی
ناقص است.**

جدول ۹ - نقش‌های جنسی در خانه‌داری درصد گزارش شده بزرگسالان متأهل که در تصمیم‌گیری با همسرانشان مشارکت دارند.

داشتن فرزند دیگر	هر یک از خانها	استفاده از روش‌های ضدبارداری	اشغال زن
۷۱/۳	۵۰/۲	۶۶/۸	۳۰/۳
۷۲/۳	۴۷/۵	۶۶/۲	۲۷/۳
۷۵/۰	۵۴/۲	۶۶/۷	۲۸/۸
۸۳/۳	۵۷/۹	۷۱/۲	۴۵/۷
۷۳/۷	۷۶/۲	۸۹/۵	۲۷/۳
۶۰/۳	۴۸/۰	۵۷/۹	۲۲/۱
۸۳/۲	۴۷/۶	۷۶/۶	۴۰/۷

بستگی به شیوه‌های تعریف و سنجش مشارکت نیروی کار و فعالیت اقتصادی دارد. چنانچه قرار باشد گزارش‌های مربوط به اشتغال رسمی دارای دستمزدا بپذیریم، در آن صورت درصد بیکاری زنان در کشورهای عربی به گونه‌ای بسیار نگران‌کننده در سطح بالایی قرار دارد و این امر بخصوص برای خیل عظیم زنانی که از تحصیلات متوسطه و عالی برخوردارند نگران‌کننده‌تر است. در صورتی که فعالیت اقتصادی زنان در بخش غیررسمی و کارهایی که در منزل انجام می‌پذیرد را به حساب آوریم، در مجموع کمک‌های اقتصادی زنان احتمالاً بسیار نزدیک به میزان حضور و کمک‌های اقتصادی مردان خواهد شد. اختلافات بسیار زیاد میزان اشتغال زنان در میان کشورهای این منطقه به کمک نمودارهای اقتصادی مشابه، حاکی از نقش مهم سیاستگذاری دولت در تشویق آموزش و ایجاد شغل است. در این زمینه، مفهوم سازی‌های بهتر و پژوهش‌های متمرکز بیش‌تری مورد نیاز است.

سال سن دارند. فقط ۹/۴ میلیون یعنی تنها ۱۶ درصد به عنوان فعالان اقتصادی اعلام شده‌اند. اما آمارهای ملی در مورد مشارکت زنان در نیروی کار و فعالیت اقتصادی زنان در کشورهای عربی ناقص است و تحلیل‌های جامع به ندرت در این خصوص در دسترس می‌باشد. این امر، استخراج نتایج قطعی را، اگر خواهیم غیرممکن بدانیم، بسیار مشکل می‌سازد. همانند دیگر نقاط جهان، به دست آوردن نتایج قطعی،

در بخش خدمات منزل، خرده‌فروشی و آموزشگاه‌های این کشورها(البته به استثنای الجزایر) به کار گمارده می‌شوند اما در آمارهای رسمی به حساب نمی‌آیند. حال آن که میزان کمک اقتصادی آن‌ها در کل چشمگیر است.

● شاخص ۴: تعداد حقیقی زنانی که به عنوان فعالان اقتصادی معرفی شده‌اند. این شاخص از آنرو مهم است که تعداد حقیقی زنان به کار گمارده شده را نشان می‌دهد و

World's Women ۱۹۷۰-۱۹۹۹
UN statistical unit, ۲۰۰۰
- Arab Women
- A profile of Diversity and Change
- Nahid Toubia/Amrila Baheldin/Nahid Highy/Heba Abdellatif

جدول ۱۰ - نقش منشرهای جنسیتی و توقعات

درصد نوجوانانی که فکر می‌کنند وظایف می‌بایست تنها به مردان، یا تنها به زنان محول شود و افرادی که معتقد به تقسیم وظایف هستند.

تقسیم وظایف	تنها زنان		تنها مردان		
	پسرها	دخترها	پسرها	دخترها	
تأثیر بودن	۱۱/۶	۲/۲	۱/۳	۸۲/۹	۸۷/۲
خرید مستاج	۶/۱	۶۷/۱	۷۰/۳	۲۱/۹	۲۳/۶
شستوی لباس	۰/۲	۶۵/۶	۹۸/۷	۰/۶	۱/۱
لباس کردن بچه	۷/۳	۷۰	۹۲/۶	۰/۲	۰/۴
آلتیوی	۱/۵	۹۵/۲	۹۷/۵	۰/۶	۱/۱
لب آوردن	۱۶/۳	۷۲/۸	۶۰/۴	۹/۹	۲۷/۰
کار در زمین	۲۸/۲	۷/۱	۲/۴	۸۵/۷	۶۹/۴
ظلمت دادن به بچه‌ها	۸/۱	۹۵/۱	۸۸/۰	۰/۹	۳/۹
شستن بچه‌ها	۲/۲	۹۴/۲	۹۷/۸	۰/۹	۰/۰
بازی کردن با بچه‌ها و مراقبت از آنها	۳۸/۲	۶۳/۷	۵۴/۳	۱/۵	۷/۵
بردن و آوردن بچه‌ها از مدرسه	۲۶/۲	۲۱/۳	۲۱/۰	۴۱/۰	۵۲/۸
کمک به بچه‌ها در تکالیف مدرسه	۴۳/۳	۳۲/۳	۲۲/۸	۱۶/۱	۳۳/۸
بردن بچه‌ها به نوبه پزشک در هنگام بیماری	۲۷/۱	۱۷/۹	۱۴/۵	۳۱/۰	۵۸/۴
مواظبت از همسران و بچه‌ها	۲۴/۸	۱۷/۸	۷/۵	۵۷/۶	۵۷/۶
مواظبت از همسران و بچه‌ها	۳۴/۳	۸۳/۷	۵۸/۷	۲/۴	۶/۹

منبع آمار: التولیه، شامار، ابراهیم، ب. آئینه آقبالی و فکرت المهن

نتیجه سنجش ملی نوجوانان مصر شوروی جمعیت ۱۹۹۹

منابع:

۱- بعد از سال ۱۹۷۵ افرادی که در زمینه مسائل اقتصادی فعالیت می‌کردند با بهره‌گیری از دیدگاه‌های نئوکلاسیکی باب جدیدی را در اقتصاد کشورند که به آن اقتصاد نوین گفته می‌شود جهت کسب اطلاعات بیش‌تر به داتره‌المعارف بریتانیکا رجوع شود.

۱- (فریده نکاش در نیروی زن: اعراب در خصوص حضور زن در بازار کار بحث می‌کنند. نادیا حجاب)

۱- در بخش کشاورزی مشاغل خدماتی به مشاغل اطلاق می‌شود که می‌تواند توزیع نهادهای کشاورزی اعم از: کود، سم، بذر، ماشین‌آلات، تعمیرات و حتی عاملیت فروش محصولات کشاورزی را شامل گردد. در مقابل این مشاغل به بخشی که تولید گیاهان و میوه‌های گلخانه‌ای و یا کشت باغات‌ها و غیره را شامل می‌شود بخش تخصصی اطلاق می‌گردد. لازم به ذکر است ۲۰ درصد از خدمات تخصصی در کشاورزی توسط زنان انجام می‌شود.

Gender and Employment (LO)- ۱

◇ به کوشش شهیندخت مولودی

بهبود اقتصاد خانوار

کار را چنین تعریف کرده‌اند: «مبادله زحمت در ازای مزد در بازار». در نتیجه بسیاری از انواع فعالیت‌هایی که برای رشد و پیشرفت جامعه اهمیت اساسی دارند به عنوان «کار» ارزیابی نمی‌شوند، به انواع کارهایی که زنان انجام می‌دهند یا اصولاً هیچ‌گونه ارزش اقتصادی نسبت داده نمی‌شود یا برای آن‌ها ارزش کم‌تر از ارزش کار مردان قائل می‌شوند. کارهایی که عموماً و گاهی اوقات صرفاً «کارهای زنانه» به شمار می‌آیند عبارتند از: زاییدن و پروردن فرزند، مراقبت از اعضای بیمار و سالمند خانواده، رسیدگی به امور خانه، کشاورزی معیشتی، کارهای داوطلبانه و سازماندهی سیاسی محلی. زنان در هر دو بخش غیررسمی و رسمی دولتی نیز کار می‌کنند.

برطبق گزارش پیشرفت انسانی سازمان ملل «کار زنان را از لحاظ اقتصادی فوق‌العاده دست کم گرفته‌اند.» در اکثر معیارهای اقتصادی، از قبیل محصول ناخالص ملی (GNP)، کارهایی که بسیاری از زنان انجام

می‌دهند در محاسبات منظور نمی‌شوند. در واقع زنان در تمامی جهان ساعاتی بیش‌تر از مردان کار می‌کنند به ویژه در نواحی روستایی و کشورهای رو به توسعه.

پی بردن به نحوه تقسیم کار میان زنان و مردان برای سامان دادن امور مربوط به حقوق انسانی در اقتصاد و در کار بسیار حائز اهمیت است. اگرچه در جایی صریحاً ذکر نشده است، بسیاری از خط‌مشی‌های اقتصادی برپایه این فرض استوارند که زنان در درون خانواده به کارشان ادامه خواهند داد. هنگامی که دولت‌ها

خدمات اجتماعی، از قبیل آموزش و پرورش، احداث مسکن، مراقبت‌های بهداشتی و امور رفاهی را کاهش دهند، زنان معمولاً بار سنگین تأمین نیازهای خانواده‌هایشان را بر دوش می‌کشند.

زنان در بخش غیررسمی

مقدار زیادی از کارهای زنان را می‌توان در بخش غیررسمی یافت، بخشی که برخلاف کار در خانه متضمن مبادله پول است. بخش غیررسمی شامل انواع کارهای گوناگونی است از قبیل دستفروشی در خیابان، خانه شاکردی، کارهای قطعه‌مزدی، کسب و کارهای مستقر در خانه و کار کشاورزی. در بخش غیررسمی اعضای خانواده غالباً با یکدیگر کار می‌کنند. بخش غیررسمی اگرچه جزء لازم اقتصاد به شمار می‌رود، تحت نظم و ضابطه قرار ندارد. معنی این گفته آن است که زنان مزدهای ثابتی نمی‌گیرند و در شرایطی کار می‌کنند که زیر نظارت مقام‌های رسمی نیستند. با این حال زنان غالباً با مزاحمت‌های مأموران حکومت‌های محلی مواجهند، مثلاً با مزاحمت پلیس که ممکن است در ازای گرفتن رشوه به

زنان اجازه دهند که به کارشان ادامه دهند. به دلیل ماهیت بی‌نظم و ضابطه کار زنان، دفاع از حقوق انسانی آنان در بخش غیررسمی کار دشواری است.

خدمات اقتصادی زنان که در بخش غیررسمی به کار اشتغال دارند معمولاً در محصول ناخالص ملی کشور نیز محاسبه نمی‌شود. سازماندهی برای دفاع از حقوق انسانی در بخش غیررسمی

زنان در سازماندهی برای دفاع از حقوق خود در بخش غیررسمی گام‌های بلندی برداشته‌اند مثلاً در کامرون واقع در آفریقای غربی زنان بازرگان و زنان دیگری که در بخش غیررسمی کار می‌کنند، صندوق پس‌انداز و تعاونی موسوم به «انجانگوئی» را که به همت و برای زنان به منظور جبران آثار زیان‌آور برنامه‌های تعدیل ساختاری و عدم دسترسی به اعتبارات تأسیس شد، تقویت کرده‌اند و بسط داده‌اند. از سال ۱۹۹۷ در مجموعه قوانین کلمبیا مقرر شده است که امنیت اجتماعی کارگران خانگی تأمین شود. اما پس از ۱۰ سال اعتراض و چانه‌زنی سرانجام قانونی به تصویب رسید که مشخصاً از حقوق کارگران خانگی حمایت می‌کرد.

مرکزی واقع در بولیوی زنان بومی کم درآمد را که بیش‌تر آنان مهاجرانی از نواحی روستایی بودند، سازمان داد تا واحدهای مولد تشکیل دهند، این واحدها عبارتند از یک مرکز مراقبت از کودکان، مغازه لباس‌شویی، یک مجتمع پیش‌بنددوژی و مجتمع مرباسازی. این واحدهای مولد وسیله درآمدزایی برای زنانی شد که در خیابان‌ها دستفروشی می‌کردند.

زنان، اعتبار، ایجاد درآمد

زنان غالباً برای توسعه فعالیت‌هایشان در بخش غیررسمی یاراه انداختن کسب و کارهای تازه، نیاز دارند که اعتبارات و وام‌های بانکی دسترسی داشته باشند. لیکن نفس‌نابرابر کار و پیشرفت‌های مربوط به کار زنان متعجبانه پدید آمدن این عقیده شده است که زنانی که در بخش غیررسمی کار می‌کنند، قادر به سرمایه‌گذاری در بخش غیررسمی نیستند. به بار می‌آوردند. برنامه استقراری

که در جمهوری دومینیکن زیر نظارت سازمان‌های غیردولتی صورت پذیرفت و هدفشان اختصاصاً زنان بودند، نرخ‌های بازپرداخت باکمال سرفرازی بین ۹۱ درصد تا ۹۸ درصد بودند. متأسفانه بسیاری از زنان روستایی که از این برنامه‌ها اطلاع‌اند همچنان از وام‌هایی استفاده می‌کنند که بهره بالایی دارند و بازخوردهای منفی و ناخوشایندشان قرار می‌دهند. آنان را در چرخه‌ای از اسارت بدهکاری گرفتار می‌سازند.

بسیاری از زنان غیردولتی و نوسه‌ای، یعنی کسانی که شش‌ده‌اند که به مسئله اشتغال زنان به اعتبارات بپردازند. برخی از آنان در یک بخش غیررسمی زنان تأسیس کرده‌اند. راه‌اندازان فعالیت‌های درآمدزا کمک رسانده‌اند. مشاغل آزاد زنان (SEWA) در احمدآباد هند افتخار می‌کند که ۱۰۰/۰۰۰ عضو دارد و در عمر ۲۰ ساله‌اش به صورت یکی از سازمان‌های کارآزموده جهان در زمینه مشاغل آزاد زنان درآمدی داشته است.

زنان در بخش رسمی

یکی از بزرگ‌ترین تغییرات اقتصادی دهه گذشته هجوم سیل آسا و سریع زنان به عنوان نیروی کارمزد بگیر در تمامی مناطق جهان جز بخش جنوبی صحرای آفریقا و آسیای شرقی بوده است. هر زن هرگاه در پی شغل دستمزدداری برمی‌آید با فرصت‌هایی به مراتب محدودتر مواجه است تا هر مرد. در هر کشور برخی از شغل‌ها به عنوان «کار زنانه» تعریف شده‌اند و آن‌ها معمولاً شغل‌هایی هستند که مردان از اجرایشان سرباز می‌زنند و مزدی کم‌تر، مقامی نازل‌تر و امنیت شغلی پایین‌تری دارند. هنگامی که زنان در تعدادی انبوه وارد مشاغل می‌شوند که قبلاً در اختیار مردان بوده‌اند، مقام و پایگاه این مشاغل رو به تنزل می‌گذارد، بخصوص هنگامی که دستمزد‌های بالاتر داشته متخصص‌های حرفه‌ای بوده باشند. در کشورهای پیشرفته فقط ۱۵ تا ۲۰ درصد کارگران بخش صنعت را زنان تشکیل می‌دهند. از سوی دیگر ۷۵ تا ۸۰ درصد از کارگران زن در مشاغل خدماتی

از قبیل پرستاری، خدمتگزار در خانه‌ها، تدارک غذا یا کارهای اجتماعی و آموزشی مشغولند یعنی به کارهایی که شغل محسوسی به نقش‌های سنتی زنانه دارند. کشورهای رو به پیشرفت، اگر زنان در بخش کشاورزی، مشاغل فروشندگی و خدماتی می‌کنند، جز در آسیای جنوب شرقی و آسیای جنوب غربی از زنان آنجا در بخش‌های صنعتی و خدماتی استفاده نشده، مشغول به کارند.

وقت بیشتر و پول کم‌تر: بی‌عدالتی در کار زنان

زنان که زنان بدون مزد کار می‌کنند: زنانی که کمتر در رها ته‌تولید می‌کنند. دست کم دو برابر نسبت کار مردان در کارهای بی‌مزد است. در ژاپن ۹ برابر است. در آمریکا ۱۰ درصد و در انگلیس ۲۵ درصد ناخالص ملی را در سراسر جهان تشکیل می‌دهند.

در پرستاری و سایر مشاغل جنوبی برآورد شده است که زنان به نسبت پنج ساعت بیشتر از مردان در مشاغل غیررسمی (مثلاً در خانه) امرار معاش مربوطند. عمل آوردن مواد غذایی و سایر کارها در خانه و علاوه بر آن ۲۰ تا ۳۰ ساعت بیشتر تر به کار بدون مزد در امور خانگی می‌پردازند.

در استرالیا و بریتانیا زنان بیش‌تر برابر مردان به مراقبت از کودکان می‌پردازند. در ژاپن و اسپانیا زنان شش برابر مردان مراقبت از کودکان وقت صرف می‌کنند. هنگامی که زنان با مزد کار می‌کنند: زنان در سطح جهان ۸۰ درصد دستمزد مردان را دریافت می‌کنند.

دستمزد زنان در آمریکای لاتین به متوسط ۴۲/۷۷ درصد دستمزد مردان است. در ۱۹۹۰-۱۹۹۱ زنان در بخش تولید صنعتی نسبت به مردان پیوسته مزد کم‌تری دریافت کردند: در سری‌لانکا ۷۰ درصد مردان، در هنگ‌کنگ ۵۶ درصد، در سنگاپور ۵۵ درصد، در کره ۵۱ درصد، در ژاپن ۴۲ درصد.